

כסא אביו, ונפטר בוויז'ניץ בדמי ימיו, כבן מ"ח, בשנת תרנ"ה. הצדיק רבי ברוך, נכדו של הרה"ק מריז'ין מצד אמו ונכד הצדיקים מקוסיב מצד אביו, איחד בתוכו את ההתלהבות של בית קוסיב, העמקות והחריפות בצד העבודה הלוהטת ורבת הקסם של בית ריז'ין. מאביו ירש את צדקתו המופלגת ואת אהבת ישראל היוקדת. צדיק נעלה זה התרומם לשיאים לא נודעים אבל נקטף באמצע פעלו.

זכה רבי ברוך לנטוע שמונה ארזים בישראל. בנו בכורו, רבי ישראל מילא מקום אביו בוויז'ניץ וכארבעים שנה שפט את ישראל וניהל ברמה את בית וויז'ניץ המפואר. בנו השני, רבי חיים יסד את שושלת אטיניה המפורסמת. בנו השלישי, הצדיק הקדוש, רבי שמואל אבא, בעל ספר „שפתי צדיק” נפטר בצעירותו מיד אחרי הסתלקות אביו הגדול. בנו הרביעי, רבי משה ישב בשאץ ובנו החמישי רבי יעקב יצחק דוד, אדמו"ר בסטרז'ניץ, היה חתנו של האדמו"ר המפורסם, רבי ישכר דוב מדולינה. בנו הששי היה האדמו"ר רבי פנחס הגר מבורשה, מיסד זרם הבורשאי שבשושלת זו, חתן דודו רבי שמואל רוקח מסוקול, בנו בכורו של האדמו"ר רבי יהושע מבעלזא וחתנו של האדמו"ר רבי מנחם מנדל מוויז'ניץ. בנו השביעי, רבי משולם פייביש מזאלשצ'יקי, וצעיר בניו רבי יחיאל מיכל מהורודנקה.

ח צ ר ה צ ד י ק מ ב ו ר ש ח

הצדיק רבי פנחס ירד לבורשה שבמרמרוש, ושם יסד את חצרו. בורשה נחשבה כאחת הקהלות הראשונות שבמרמרוש. לפני כמאתים שנה, לא היו במרמרוש אלא שלושה מנינים קבועים בימים הנוראים: בבורשה, בסיגט ובווישובה. צעיר לימים היה רבי פנחס בשעה שהגיע לבורשה ולמעלה מארבעים שנה ישב בעיירה זו, הפיץ תורה וחסידות ויראת שמים והפכה למרכז חסידי במרמרוש, הספוגה יראת שמים ועבודת השם, מבצר של תורה ואמונה תמימה.

עמלו ראשי החסידות והפכו את מרמרוש לגן נהדר בפרדס החסידי. למראה עין החיצונית נראה מרמרוש כאילו סובלת בעניה. משפחות עמוסות ילדים גרו בבקתות עלובות, המטות לנפול, היהודים בערי המחוז ברובם התהלכו קרועים ובלואים, עמלים קשה כדי להשיג פת לחם חרבה — וכל זה כלפי חוץ. ביחס לחיי החולין. אבל מאידך, היו בכל בקתה ובית תוססים חיים טהורים של תורה וחסידות. מכל פינה היה קול התורה בוקע למרחקים, או תהלים ותפילות הנאמרות בהתלהבות. הרבה עניות במרמרוש ויותר מזה — הבטחון, האמונה, האוירה כולה היתה ספוגה ברוח יהדות אמיתית.

ומי שלא ראה שבת במרמרוש, לא ראה שבת בגולה מימיו. יהודים, עניים ואביונים, יהודים מעיירות וכפרים זורקים מעליהם את הסחבות מימות החול, מתעטפים ב„בקשה” של משי, חדשה או ישנה-נושנת, נוצצת או דהה „שטריימל” חגיגי על הראש ופניו של היהודי, היגע מרוב עמל ותלאות, זוהרים וקורנים מאושר ושמחה. מתפללים בהתלהבות ושמחים עם השבת.

בין היהודים הללו קבע הצדיק רבי פנחס את מושבו. חסידים לאלפים נסעו אליו והוא נסע לחסידיו. המשיך בלהט את מסורת אבותיו והדריך ברוך ובאהבה את צאן מרעיתו. בהתלהבות, בשמחה ובאהבת ישראל התבלטה חסידות בורשה. ברוח זו חנכה את נאמניה. יהודי שבא לחצר הצדיק בבורשה מצא כאן לב פתוח, מוכן ומזומן להקשיב למר שיחו. כשנסע רבי פנחס על פני המדינה, כשביקר בערים ובעיירות, הפכו ביקוריו לחגים ליהודי המדינה. אלפים נתאספו לשמוע את דבריו, אלפים באו לשולחנות שערך. ביקורו של הצדיק מבורשה נשאר תמיד חקוק בלב תושבי העיירות. הישוב כולו הפך ללהבה אחת, קדושה וטהורה. התפילות הושמעו בהתלהבות יתירה, ההתעוררות הגיעה לשיאה, רקדה העיירה כולה, וטהר לבנו לעבדך באמת ושבשפלנו זכר לנו והנעימות הלבביות והמתקנות של בית וויז'ניץ-בורשה הדהדו למרחקים.

א ד מ ו " ר ב י מ י ע ב ר ה

ביום א' אדר תש"א נסתלק לעולמו אביו האדמו"ר רבי פנחס, שבע תלאות וסבל רב, אחרי עבודה של עשרות בשנים להפצת התורה והיהדות. את מקומו מילא בנו בכורו רבי אלתר מנחם מנדל הגר. ר' אלתר מנחם מנדל נולד לאביו בשנת תרנ"ה ונתחנך על ידו. מתמיד היה מעודו ואיש קדוש מנעוריו, מלא התלהבות וקדושה ובעל מדות תרומיות. אהבת נפש אהבו אביו הגדול, כי היה יד ימינו בכל פעליו ומעשיו.

במיוחד הצטיין רבי אלתר מנחם מנדל ביראת שמים שלו ועבודתו הנפלאה. בתפילותיו המתוקות ומליאות השתפכות הנפש. בבחינת כל עצמותי תאמרנה. הוא חי תמיד בקדושה ובטהרה, קידש את עצמו גם במותר, נסיך אמיתי לשושלת של קדושים וטהורים, כוכב מזהיר בשמי החסידות.

חסידות בורשה, כמו זרם החסידי הוויז'ניצאי פתח את שעריו לכל נפש מישראל כקטן כגדול, כלמן וכאיש פשוט. בבורשה מצאו את מקומם יהודים עמלים מליאי צער וסבל, שבאו לשפוך את מר לבם וצערם על יסוריהם ותלאותיהם, וכתתו רגלם כדי לעודד את נפשם המדוכאת ולקבל מהצדיק את ברכתו. לבורשה באו חסידים ותיקים ואנשי מעשה, ללמוד את תורת החסידות ולקבל הנהגה בדרכי העבודה מהרבי. לבורשה זרמו חסידים שאדיר חפצם היה ללמוד תורת החסידות, — כולם מצאו שם את מקומם ואת מבוקשם.

מעולם לא אמר אדם צר לי המקום בירושלים, מעולם לא התלוננה נשמה שדחוסה לה אורית הקודש בבורשה, לא היה לך אדם שלא הושפע מאוירת בורשה הנלהבת, מאוירה זו של קדושה וחסידות ותורה. חלק לא קטן ביצירת המרכז החסידי בבורשה יש לוקוף לזכותו של ר' אלתר מנחם מנדל.

ישיבה מיוחדת יסד ר' אלתר מנחם מנדל בחצר אביו, בבורשה, שם חנך לתורה ולחסידות בחורים צעירים, שישבו ימים ולילות ולמדו תורה לשמה. ברוח חסידי מובהק חונכו תלמידי הישיבה וניהלו בשנות לימודיהם אורח חיים חסידי,

המלא יראת שמים. באורח אישי פקח ר' אלתר מנחם מנדל על אורח חייהם והתנהגותם של תלמידי הישיבה והוא אשר הדריכם, הרבה ללמוד אתם ובחנם בלימודיהם. ^{הוא}אהבת נפש אהבוהו תלמידיו, שראו בו לא רק את רבם ומורם המובהק, אלא גם את אביהם הרוחני, פטרונם ומשפיעם. דבריו שיצאו תמיד מלב טהור, נכנסו ללב ^{התלמידים} והשפיעו הרבה.

ב ש נ ו ת ה ש ו א ה

למרות היותו שקוע ראשו ורובו בתורה ובחסידות, למרות העובדא שר' אלתר מנחם מנדל לא יצא מעולם מארבע אמות של קדושה וטהרה, של עבודת השם, — לא היו נתיבות העולם והבעיות הכלליות והחמריות זרות לו. הוא התעניין בכל דבר ועקב אחרי כל בעיה ציבורית. דוגמת אדמו"רי שושלת וויז'ניץ, השתייך הרב ר' אלתר מנחם מנדל לתנועת אגודת ישראל ובה תמך בכל לבו ונפשו. הוא ראה בתנועת „אגודת ישראל“ את מצוות השעה — ולכן דירבן את תלמידיו וחסידיו למעול לטובת האגודה ועמל להשריש את רעיונה במרמרוש.

ביום ו' אייר תש"א נסתלק לעולמו אביו, האדמו"ר ר' פנחס, זה היה כבר בימים הקשים שפקדו את יהדות רומניה בכלל ויהדות מרמרוש בפרט, שקדמו למי השואה הטרגיים. היה זה טבעי ביותר שר' אלתר מנחם מנדל נתמנה כממלא מקומו להמשיך בעצם הימים הקשים והמרים את מסורת בית אביו, להפיץ תורה וחסידות ולהדריך את עדת החסידים הגדולה והותיקה.

הצרות והגזירות נגד יהודי רומניה הלכו וגברו. יהודי בורשה היו כבר רגילים לסבל. כבר בשנת תר"צ נשרפה עירם, ביום ששי, באחת מערבי שבתות כשאיכרי הסביבה היו רגילים להביא את סחורותיהם העירה, לא הופיע אף איכר. היהודים החלו לפחד, ולפתע, כעשרים רגעים אחרי תשע, פרצו שלושה להבות אש משלושה כיוונים שונים שברובע היהודי ולא עברה שעה ארוכה ובורשה כולה עמדה בלהבות. מכבי אש לא באו, הגוים החלו לשדוד את רכוש היהודים, אחרים שפכו נפט על גגות של יהודים והגבירו את השריפה. בורשה היהודית כולה עלתה באש. היהודים נשארו בעירום ובחוסר כל, כשכותנתם לעורם. בהדרגת ראש הצוררים ברומניה, דאנילה, תלמידו של קוזה, מנהיג האנטישמיים ברומניה, עוד ניסו הגוים להפריע ליהודים לבנות מחדש את בתיהם שנשרפו.

הגזירות והצרות הלכו ותכספו, עניבת החנק מסביב לצווארם של יהודי מרמרוש נעשתה צרה מיום ליום, חלק מרמרוש סופח להונגריה ובמקום הוקם שלטון צבאי, אנטישמי, שלא ידע מעצור, ברדיפות אחרי יהודים, בהצרת צעדם ומרירת חיהם. בימים קשים אלה הוטל על ר' אלתר מנחם מנדל לנהל את עדתו. במסירת נפש עמד על משמרתו, ניהל ישיבתו עד אשר פקדתו מחלה קשה והועבר לסליש, בירת הסביבה.

מסליש נלקח בעצם ימי מחלתו יחד עם משפחתו ובנו הצדיק הרב ר' חיים למחנה אושוויץ, ושם הומת בצורה טראגית בחודש סיון לשנת תש"ד.
(נכתב ע"י חבר סופרים בישראל)